

Ülevaade kodanikuühiskonnast neli korda aastas

Väljaandmist toetatakse riigieelarvest

EMSL on avalikes huvides tegutsevate vabaühenduste eestkõneleja, kelle töö on pühendatud kodanikualgatuse ja kodanikuühiskonna arendamisele Eestis.

EMSLi visiooniks on osalusel ja kodanikualgatusel toimiv kodanikuühiskond, milles EMSLil on siduv roll avalikes huvides tegutsevate ühenduste ja ühiskonna vahel.

Foto: Mae Lambing

Ei ole üksi ükski maa

Sinimustvalge Andres Lerchi käes Aafrika taeva taustal teiste lippude hulgas septembris toimunud kodutute jalgpalli MM-võistlustel (millest Andres kirjutab lk. 11) kannab seekordse infolehe mitme artikli keskset sõnumit: olles üks maailma riikide seas, jagame nii ühiseid rõõme kui ka probleeme, millele peame lahendusi leidma. Seda nii teistelt õppides kui ka tugevamaks saades ise üha enam teisi aidates. **Lk. 8-13**

Mida ootame uuel valitsuselt?

Mis tegevusi peaks kevadel moodustatav uus valitsus tegema, mis aitaksid enim kaasa kodanikuühiskonna ja ühenduste arengule Eestis? EMSL paneb kokku ühenduste ettepanekuid. **Lk. 2-3**

Kuidas teenida tulu?

Mida enam suudab vabaühendus end majandada omateenitud tulust, seda vabam, sõltumatum ja edukam ta on. Kuidas tulu teenida, arutati EMSLi tänavuses suvekoolis. **Lk. 4-5**

Aga ka: ühenduste tegevuse hindamisest, sotsiaalse kapitali mõjust meie tervisele, EMSLi liikmete väärt ettevõtmistest ja muud. Head lugemist!

Sentide kõnevõimest

Suhtumist “kui sul pappi on, võid kõike teha” seostame harilikult ülbete rahatuusadega. Samad relvad on aga ka ühendustel: tähtis pole see, kui palju sul on, vaid kuidas seda kasutad, märgib EMSLi juhataja Urmo Kübar.

Äsja möödus 50 aastat päevast, kui USA Ülemkohus tunnistas õigusvastaseks Alabamas kehtinud korra, et neegrid tohivad bussis sõita vaid neile eraldatud alal sõiduki tagaotsas. See oli hiilgav võit Martin Luther Kingile ja tema kaasvõitlejatele, aga tegelikult ka kõigile meile, kes usume kodanike võimalustesse rahumeelselt, kuid kindlalt oma õiguste eest seista.

Võiduni viis seks ajaks ligi aasta kestnud boikott, mille jooksul Montgomery linna mustanahalised loobusid ühistranspordist. Nad panid käima spetsiaalse autolaenutuse, tegid koostööd sõbralike sohvritega, käisid jala, sõitsid ratastega, isegi muuladega. Linnavõim, kohus, politsei, kohalik press – kõik olid nende vastu; neid rünnati, sõimati, alandati, ähvardati, saboteeriti, aga nemad olid otsustanud oma rahaga säärest ebaõiglast süsteemi mitte toetada. Meid ei saa karistada selle eest, et me niisugustel tingimustel lihtsalt ei taha bussi minna, oli nende edu toonud loogika.

Oma liitude juurde

Ka Eestis oleme sel sügisel kogunud kodanikuaktiivsuse selget kasvu. Lisaks elatustaseme tõusule on sellele küllap tuult tiibadesse puhunud presidendi valimiste eel keskkonnaministri ettevaatamatu avameelsusega pillatud soovitus kodanikel “oma liitude juurde jääda”. Seda ongi nad teinud, võttes üha agaramalt seisukohti küsimustes, mis ei puuduta pelgalt nende era- või tööelu, vaid kogu ühiskonda.

Mõlema leeri toetajate laulupeod presidendi valimiste päe-

val, loomakaitsjad karusnahapoodide akende taga, Sakala lammutamise ja uue kultuurikolossi ehitamise pooldajate ja vastaste organiseerumine tänavail, Internetis ja ajakirjanduses – need ja paljud teised on märgid sellest, kuidas kodanikud üha enam oma “liitude” juurde tulevad ega vaata vaikides pealt, kui miski nende õiglustunnet riivab.

Mida meie suudame?

Ent suuremat osalemist saadab varjuna siiski kahtlus: mis sest kasu? Ning tõesti, praktika näitab sageli, et mõllaku rahvas palju tahab, riigi- ja rahavõim toimivad omasoodu ja juriidiliselt on kõik korrektne. Koppade mürin matab protestihääled ning tulevased allahindlused või valimistel pillutavad toetused lepitavad vimma.

Siin kõnetavadki meid Montgomery elanike poole sajandi tagused teod. Protest jääb nõrgaks, kui kodanikud pole valmis oma sõnu kindlameelselt toetama käitumise muutmiseks.

Suhtumist “kui sul pappi on, võid kõike teha” oleme harjunud – kes irooniaga, kes heitunult – seostama rahatuusadega. Umbes sellistega, kes lubavad tüünel maksta kasvõi kahekorde trahvi riigimetsa loata raiumise eest koduaia kõrval, sest neil lihtsalt on kinnisidee sinna kunagi lapse pulmapeoks välitelke püstitada.

Montgomery rahvas näitas aga, et tähtis pole see, kui palju sul on, vaid kuidas seda kasutad. Bussipilet, mille ostmisest nad loobusid, maksis 10 senti. Ent kui loobujaid – kes muidu sõitsid bussiga kaks korda päe-

vas – oli paarkümmend tuhat, omandasid sendid kaalu.

Samamoodi Lõuna-Aafrika Vabariigis, kui sadamalinnas Port Elizabethi mustanahalised otsustasid apartheiditippajal 1985. aastal, et edaspidi ei ostavad linna valgetele kuuluvatest poodidest enam tikutoosigi. Boikott kestis neli kuud, kaupluste tulud kukkusid selle ajaga keskmiselt kolmandiku ning neegrid olid saanud ettevõtjate näol endale liitlased, kes valitsuselt inimõiguste järgimist nõudsid.

Praegu pole teada, mis Sakala keskusest saab, kuid kindlasti mõtleksid omanikud enne kopa hoonesse löömist pikemalt, kui meil oleks ükski näide, kus proteste kohanud ehitiste – näiteks Viru keskuse või Tartu kaubamaja – koridorides valitseks ringisaalivate klientide asemel tühjus.

Küllap kaaluks ka Oliver Kruuda ja Tallinki juhid oma tegusid ja sõnu rohkem, kui teaksid, et inimesed reageerivad neile ostueelistustega toidupoes või reiseid plaanimisel. Rahulikult, kuid kindlalt.

Igaüks saab oma käitumisega maailma paremaks muuta. Masside liigutamine nõuab aga organiseerimist ning see on väljakutse meie vabaühendustele, sest vaja läheb enam oskusi kui allkirja-kampania või meelevalduse korraldamine. Vaja on märksa paremat tegevuste plaanmist, info kogumist, töötlemist ja levitamist, argumentatsiooni ning ootamatusteks valmistumist. Montgomery elanike eeskujul tasub silme ees hoida.

Valimiste

EMSL alustas projekti, mille eesmärk on sõnastada märtsis toimuvate Riigikogu valimiste eel vabaühenduste ootused tegevusteks, mida järgmise valitsusperioodi jooksul saaks ellu viia Eesti kodanikuühiskonna ja -ühenduste tegevdamiseks.

Eesti kodanikuühiskonna arengut näeme küll ise ja seda kinnitavad ka uuringud, kuid ühes arenguga saame ka teadlikumaks vajakajäämistest ja uutest vajadustest. Nendest ülesaamiseks töötavad aktiivselt ühendid ise, kuid kõike ei saa teha ühendid üksi, vaid vaja on ka riigipoolseid tegusid.

Lühidalt

EMSLil uus kontor ja uus juhataja

Septembri lõpust asub EMSLi kontor Tallinnas aadressil Pikk 11 ning EMSLi juhatajana asus tööle senine liikmeprogrammi juht Urmo Kübar.

EMSLi pikaajaline juhataja Kristina Mänd jätkab tööd Lõuna-Aafrika Vabariigis ülemaailmse kodanikuühenduse CIVICUS peakontoris, aasta algusest EMSLit juhtinud Marit Otsing töötab EMSLis edasi projektijuhina.

Kübar on õppinud Tartu Ülikoolis ajakirjandust ja politoloogiat, enne EMSLi tulekut töötanud ajakirjanikuna ja erakonna Res Publica liikmete juhina.

Rahastusprojekt jätkub

Novembris jätkus EMSLi projekt, mille eesmärk on välja töötada ettepanekud riigipoolseteks selgeteks, läbipaistvateks ja tõhusateks skeemideks ühenduste rahastamisel.

Projekti veab Tiit Riisalo, kelle ülesanne on aasta lõpuks

Ettepanek vabaühenduste manifestiga

Manifestis teeme ettepanekuid, mida saab riik ette võtta, parandamiseks kodanike kaasamist otsustusprotsessidesse, tõhustamiseks vabaühenduste rahastamist ja statistikat, edendamaks heategevust ja vaba-tahtlikku tööd jne.

Enne valimisi analüüsime erakondade programmide kodanikuühiskonda puudutavat osa, samuti hakkame jälgima loodava valitsuse selleteemalisi tegevusi.

Selja taga on esimese mustandi tutvustamine Interneti vahendusel. Sellele laekunud kommentaaridega töötati novembris, samaaegselt toimusid ka kohtumised mitmete vaba-

ühenduste ja teiste ekspertidega, kellelt samuti koguti ettepanekuid manifesti sisu jaoks.

Praegu on valmimisel teine mustandversioon, mida taas Interneti ja teiste kanalite kaudu ühenduste seas tutvustama ja millele kommentaare kogume. Seejärel sünnib lõplik versioon, mida asume tutvustama erakondadele ja avalikkusele.

Kõigil, kel on mõtteid, mida nad loodava manifestiga seoses jagada tahavad, palume ühendust võtta e-posti aadressil marit@ngo.ee või telefonil 630 9630.

Projekti rahastavad Avatud Eesti Fond ja Balti-Ameerika Partnerlusprogramm.

Kodanikuühiskond ja -ühendused on erakondade senistes valimislubadustes küllaltki tagaplaanil olnud. Vabaühenduste manifest ulatab selles osas erakondadele abikäe.

Foto Raigo Pajula, Eesti Päevaleht

koostada tegevuskavad mullu Kalle Jürgensoni eestvedamisel kokku pandud 8 ettepaneku rakendamiseks. Oktoobris tutvustas EMSL käimasolevat projekti ministeeriumide kantsleritele. Projekti rahastab Balti-Ameerika Partnerlusprogramm.

USAID raport koos

Oktoobris viis EMSL läbi kolm rühmaintervjuud, mille põhjal koostati USA Rahvusvahelise Abi Agentuuri (USAID) tänavuse vabaühenduste jätkusuutlikkuse indeksi Eesti raport.

Intervjuudes osales 21 eksperti erinevatest ühendustest, riigiasutustest, erasektorist ja ülikoolidest. Indeksist võrreldakse ligi 30 Kesk- ja Ida-Euroopa ning endise Nõukogude Liidu riikide ühenduste tegutsemiskeskonda ja -suutlikkust. Indeks avaldatakse järgmise aasta kevadel.

Tänavustes intervjuudes tõdesid eksperdid, et jätkus Eesti ühenduste stabiilne areng, samas on märgata suuremat kihistumist organisatsioonide seas suutlikkuse alusel ning ka ühenduste nõudlikkus enese suhtes on kasvanud.

Lõppes katuste koolitussari

Novembris lõppes EMSLi seminaride sari katusorganisatsioonidele nende analüütilise kompetentsi arendamiseks.

Nelja kuu jooksul toimunud seminaridel räägiti, kuidas saab analüüsi ja erinevaid meetodeid kasutada nii oma igapäevatöö tulemuste hindamisel, huvikait-ses ja lobitöös kui ka eksperti rolli täitmisel eelnõude kommenteerimises. Õpetati, kuidas kasutada olemasolevaid uuringuid ja mida silmas pidada uute uuringute tellimisel; samuti käsitleti meetodeid, mida ühendustel endil lihtne kasutada: näiteks fookusgrupp, nominaalgrupi tehnika jt.

Aasta lõpuni kestab veel konsulteerimisperiood, mille jooksul projekti juht **Jon Ender** (pildil) aitab osalenud ühendusi uuringute planeerimise ja analüüsiga. Projekti rahastas BAPP.

Norra fond otsib vahendusametust

Rahandusministeerium kuulutas novembris välja konkursi Norra ja Euroopa Majanduspiirkonna Vabaühenduste Fondi vahendusametuse leidmiseks, kes jagaks järgmistel aastatel Eesti vabaühenduste tugevdamiseks 36 miljonit krooni.

Vahendusametuseks preteenderivatelt organisatsioonidelt eeldatakse vähemalt kolmeaastast kogemust stipendiumite jagamisel, sh. mittetulundussektorile; samuti kodanikuühiskonna ekspertide olemasolu organisatsioonis.

Vahendusametuse kinnitamine võtab ministeeriumi sõnul 5-9 kuud, mille järel kuulutatakse välja fondi esimene taotlusvoor.

Asjatundjate komisjon

EKAKi ühiskomisjoni jätkusuutlikkuse töögrupp tegi rahandusministeeriumile ettepanekud komisjoni moodustamiseks, kes hakkab andma soovitusi tulumaksusoodustusega ühenduste nimekirja kandmise ja sealt kustutamise kohta.

Komisjoni moodustamise näeb ette kevadel Riigikogus heaks kiidetud tulumaksuseaduse muudatus. Selle ülesandeks on hinnata objektiivselt ja asjatundlikult, kas nimekirja kandmist taotlev ühing tegutseb heategevuslikel eesmärkidel avalikes huvides või mitte.

Töögrupp pani ette, et komisjoni võiks kuuluda kuue praegu nimekirjas enim esindatud valdkonna ühenduste ning EMSLi esindajad. Vajadusel küsiks komisjon nõu teiste valdkondade katusorganisatsioonidelt.

Seisukohtade rubriik

Oktoobris avas EMSL oma kodulehel uue rubriigi, kus liikmed ja teised soovijad saavad kaasa rääkida EMSLi seisukohtade kujundamises.

www.ngo.ee/seisukohad asuv rubriik jaguneb kaheks osaks: avatud teemades on ülevaht need dokumendid ja küsimused, millele EMSL arvamusi kogub või millele iga soovija ise otse oma kommentaarid esitada saab; suletud teemade all EMSLi esitatud seisukohad.

Suvekool keskendus tulu teenimisele

Eesti suurimaid kodanikuühenduste koolitusi, kaheksandat aastat toimunud EMSLi suvekool tõi septembris Jänedale kokku üle 160 huvilise.

Seekordseks teemaks oli tulu teenimine: ühenduste võimalused avalike teenuste osutamise ning ettevõtlustegevuse läbi üheaegselt nii parandada maailma kui ka kindlustada end stabiilse sissetulekuga.

Esimene päev keskendus avalikele teenustele: millistel juhtudel tuleks nende osutamist üle anda vabaühendustele, kuidas mõlemad pooled üleandmiseks ette peaks valmistama ning mida silmas pidada teenuse osutamisel ja selle järelvalvel.

Teise päeva teemaks oli ühenduste ettevõtlustegevus: mida selle kujundamisel silmas pidada, kuidas leida ideid, neid

ellu viia ja motivatsiooni säilitada.

Põhjalikuma ülevaate ettekannetest, töörühmadest ja treeningutest leiab www.ngo.ee/suvekool.

Suvekooli korraldamist toetasid Eesti riik, Harju ettevõtlus- ja arenduskeskus ning European Public Health Alliance. Aitäh kõigile osalenutele, toetajatele ja abilistele!

Kes vajuta

Suvekooli esimese päeva lõpetas diskussioon “Kes vajutab pidurit?”, kus arutati, mis takistab avalike teenuste paremat üleandmist avaliku sektori ning paremat osutamist ühenduste poolt.

Debatti juhtis Thor-Sten Vertmann Tööandjate Keskkliidust, diskuteerisid sotsiaalministeeriumi kantsler **Maarja Mändmaa** (fotol vasakul), Kodukandi juht Eha Paas ning saalitäis suvekoollisi.

Mändmaa sõnul peab avalik sektor enne teenuste ulatuslikumat üleandmist paika saama kvaliteedinõuded neile ning analüüsima, milliste tegevuste puhul on tulemus parem, kui neid teistelt sisse osta, selmet ise osutada.

“Et midagi osta, pead väga täpselt teadma, mida vajad,” ütles ta. “Küsimus ei ole ainult piduri vajutamises, vaid ka selles, kuhu ja kuidas sõita. Kui suund pole läbi mõeldud, on arutu gaasiandmine ohtlikum kui, pidur põhjas, istumine.”

Ühe probleemina mainis ta ka nappi ülevaadet võimalikest teenusepakkujatest. Sageli on ametniku jaoks välja kujunenud teatud tegijate ringid, kellest kaugemale ei vaadatagi uute võimaluste osas, märkis ta. Samuti on probleemiks järelvalvesuutlikkus, lahendu-

Mida räägiti teenuste töörühmades?

Suvekooli esimese päeva töörühmad keskendusid avalike teenuse üleandmise etappidele. Lühikokkuvõtted tegid Kairi Birk, Alari Rammo ja Urmo Kübar:

Ettevalmistamine

Töörühmas esinesid Indrek Rohtla (Tartu linnavalitsus), Elar Tamme (Kuriteoennetuse SA) ja Lea Pilme (MTÜ Kirilill). Teemad: kuidas panna paika teenuse eesmärgid ja rahastamisskeemid, kuidas peaks ühendus end teenuse osutamiseks ette valmistama ja potentsiaalse pakkujana partneritele teadvustama?

Kõlanud näpunäited ühendustele: teenuse osutamiseks on oluline olla kursis valdkonna arengutega laiemalt (statistika, uuringute, avaliku sektori prioriteetide ja tegevuskavadega), hoolitseda pidevalt oma maine ja usaldusväärsuse eest (teadvustada oma tegevusi, kaasata neisse nii kogukonda kui ka avaliku sektori esindajaid), teha koostööd lahenduste leidmiseks teiste organisatsioonide ja ekspertidega, haarata ise initsiatiiv ja pakkuda konstruktiivseid lahendusi, koonduda teenuse osutamiseks teiste ühendustega.

Läbirääkimised

Esinejad **Gert Antsu** (Riigikantsleil, pildil) ja Karin Laansoo (MTÜ Caritas Eesti). Teema: kuidas läbirääkimistel, kus üks pool sageli teisest väiksem, jõuda tulemuseni, kus mõlema poole huvid parimal moel kaitsitud oleks?

Soovitused oma “väikuse” ületamiseks: hästi läbi mõeldud argumentatsioon, korralik mõjude analüüs, oma huvide sidumine üldiste ja partneri huvidega, partneri põhjalik tundmine, vastandumisest hoidumine.

Kõlma jäänud käitumisreeglid: küsi endalt, millal on mõttekas otsust blokeerida ja kui kõva häält üldse teha; lisaks sisulistele eesmärkidele peab sinust jääma ka hea mulje – mõlemad peavad võitma, usaldus on tähtsaim ja halb käitumine jääb meelde.

Ei saa oodata, kuni su arvamust küsitakse – tuleb ise sõna võtta, teha pidevat tööd teise poole veenmiseks ning koostööd teiste samu eesmärke jagavate ühendustega. Kogemusi ei saa osta, vaid ainult saada.

Järelvalve

Esinejad Karin Närep (Rahandusministeerium) ning Pille Kütt ja Tiia Pertel (Eesti Seksuaaltervise Liit). Teema: kuidas leppida kokku ja viia ellu teenuse kvaliteedi mõõtmist ja hindamist?

Vältimaks hilisemaid probleeme nii teenuse üleandja kui tarbijatega, on kasulik kirjalkult kokku leppida teenusstandardis. Hea teenusstandard peab olema kõigile arusaadavalt sõnastatud, mõõdetav, realistlik (kas suudan täita seda, mida luban?), arenguks motiveeriv; fikseerima ka hüvituse juhuks, kui teenuse pakkuja ei suuda lubatud täita. Samas on standardit mõtet luua ainult siis, kui on kindel tahe selle järgi töötada.

Teenuse tulevane hindamine tuleb läbi mõelda juba selle väljatöötamise ajal, panes paika, millist tagasisidet vajatakse, kuidas seda saada ja analüüsitakse ning kuidas sellest õpitakse.

Hindamine on pidevalt arenev protsess (töö käigus selguvad uued vajadused) ning esmajärjekorras vajalik organisatsioonile endale pidevaks arenguks.

Fotod: Alari Ramm

Kas ette võtta või mitte?

Mida sõltumatum on organisatsioon riigi või mõne suure annetaja-toetaja rahakotist, seda edukam saab ta olla oma eesmärkide elluviimisel ja arendamisel. Üks võimalustest on raha teenimine ettevõtlusest, kõneles suvekoolis EMSLi nõukogu liige, majandusteaduste doktor ja ettevõtja Monika Salu.

b pidurit?

seks võiks olla lepingute tegemine suuremate esindusorganisatsioonidega.

Eha Paasi sõnul suudab mittetulundussektor hea tahtmise korral paljusid teenuseid edukalt osutada, kuigi kindlasti on ka hulk eluliselt vajalikke teenuseid, mida riik peaks ise osutama. Teena võrdseks partnerluseks nägi ta, et ühendus peaks esmalt jalad alla saama ning alles siis avalike teenuste osutamisele mõtlema hakkama.

Probleemiks on aga tegevustoetuste puudumine, mis aitaksid organisatsioone üles ehitada. Lühiajalised projekti-rahastamised seda ei võimalda. Pakuti, et ühenduste suutlikkuse arendamine võiks vähemalt lähiaastatel olla riigipoolse rahastamise prioriteediks.

Ootuspäraselt tekkiski enim arutelu rahastamisküsimuste juures: arengupidurina nähti kaasfinantseerimise nõudeid ja käibemaksu abikõlblikkuse küsimusi euroraha kasutamise puhul, samuti seda, et väiksemad ühendused ei suuda struktuurfondide toetustele kandideerida.

Mitu kõnelejat tõid välja ka vastastikuseid hirme ja usalduse puudumist avaliku sektori ja ühenduste vahel, mis tuleneb potentsiaalsete partnerite vähesest tundmisest.

Sellel võimalusel on kaks väljundit: (a) müüa oma teenust neile, kes selle eest tasuda suudavad ja saadava toel finantseerida teenuse osutamist neile, kes seda vajavad, kuid tasuma ei ole võimelised; (b) tegeleda ettevõtlusega mitte oma valdkonnas ja ettevõtlustegevusest saadava omanikutulu abil finantseerida oma teenuse osutamist abivajajatele.

Ükskõik kumba teed pidi minna, on tegu ettevõtluses osalemisega ettevõtja ja omaniku rollis. Eesti oludes ja ettevõtete mastaape arvestades on ettevõtjal ja omanikul sageli kanda ka töö tegija roll.

Viimaste aastate uuringud Eestis on näidanud töörealise elanikkonna ja eriti noorte eelistust olla ettevõtjaks hakkamise asemel palgatöötaja.

Hirmud

Usun, et paljuski on sellesinase suundumuse tekkimise põhjus hirmudes ettevõtjana ebaõnnestuda ning üldistes väärhoiakutes, stiilis, et ettevõtja on "ekspluataator". Ka meie haridussüsteem pole ettevõtlust kui distsipliini pidanud õppeprogrammide koostamisel kuigi vajalikuks.

Paradoksaalne on aga tõik, et riik ning tema majandus on seda edukam, mida arenenum on tema ettevõtlus. Nii ka mittetulundussektoris. See tähendab, et mida enam suudab mittetulundusorganisatsioon laiendada oma tulubaasi ettevõtlustulu teenides, seda vabam, sõltumatum ja edukam ta on oma eesmärkide elluviimisel.

Ettevõtlikud inimesed ja ettevõtlus on alati olnud inimühiskonna pärisosa. Ettevõtteid aktsiaseltsina on aga suhteliselt noor nähtus äriorganisatsioonide hulgas.

Ammuunustatud vana

Muistne mittetulunduslik ettevõtte oli kasutusel juba varases keskaegses Roomas nii linnade, kutseliitude, asumaade kui ülikoolide, religioossete seltside ja teiste nn. heategevate organisatsioonide jaoks, kes pakkusid kodanikele teenust ja olid seetõttu valitsuse järelevalve all ning litsentseerimise subjektiks. Esimesena sai kuninganna Elizabeth I ajal asutamisüriku aktsiaseltsina registreerimise kohta Muscovy Company 1555. aastal. Enne aktsiaseltsi oli äri organiseeritud nn. eraettevõtte (meie mõistes FIE) või osahinguna.

Niisiis on ettevõtlus ja äriühingud saanud alguse just mittetulunduslikust vormist. "Uus on ammu unustatud vana" peab paika ka nüüd, kui mittetulundusorganisatsioonid

asutavad äriühinguid oma eesmärkide realiseerimiseks ja/või finantseerimiseks.

Ettevõtlusega alustamiseks on tähtis idee, julgus, sealhulgas julgus küsida ja õppida, tahe ja võime taluda ka ebaõnnestumist ning nendest õppida.

Tänapäeva Eestis on kõigjal loodud ettevõtluskonsultantide ametikohad, kes on valmis nõustama; on organisatsioonid, mis aitavad finantseerida; on õpikud, käsiraamatud, mis on alati käepärast ja abiks.

Loeme ja kuulame

Kasulik on ka kuulata ettevõtjate lugusid – tõsielu lood annavad kõige parema ettekujutuse ettevõtluse tegelikust palgest.

Kui Teil pole kohe kedagi, kes võiks sel teemal rääkida, siis alustuseks on hea võtta õpik-käsiraamat "Ettevõtluse alused", kuhu kuue ettevõtjat lood on asjaosaliste lahel loal kirja pandud. Samast leiata ka kompaktsed ülevaated ettevõtluse aluste ning toimimise põhimõtete kohta ning vajalikke kontaktaadressse ja dokumentide näidiseid.

Uus trükis raamatupidamisest

Sügisel ilmus RMP Eesti OÜ kirjastatud ja EMSLi pikaage se lektori Elle Märiza koostatud juhendraamat "Mittetulundusühenduste raamatupidamine"

Raamatu üksikute arvestuslõikude juures antakse ülevaade nii sellest, mis on selle lõigu kohta kehtestatud raamatupidamise seaduses kui ka, kuidas vastavat paragrahvi on täiendatud Raamatupidamise Toimkonna juhendites.

Juhendraamatus on näidiskontoplaan ja hulgaliselt näiteid raamatupidamiskirjendite kohta vastavates arvestuslõikudes. Enam on tähelepanu pööratud tulude ja kulude arvestusele. Raamatus on ka praktiline näide majandusaasta aruande koostamiseks.

Raamat maksab 165 krooni, seda saab tellida www.rmp.ee/epood/raamatupidamine/ või osta EMSLi kontorst.

Miks peaks ühendusi hindama?

Heateo Sihtasutuse analüütik Jaan Aps alustab ühenduste hindamise tutvustamist mõistulooga džungirägastikes endale teed rajavast grupist, kellest üks pärast pikka rügamist puu otsa ronis, ümberringi vaatas ja hüüdis: "Kuulge, me oleme vales metsas!" Alt karjuti vastu: "Jää vai! Kas sa ei näe, kui kõvasti me töötame!?"

See lugu on õpetlik kõigile, kelle eesmärgiks on leevendada ja lahendada sotsiaalprobleeme Eestis. Meie ühiskonna ees seisab palju väljakutseid – hariduselus, keskkonnakaitses, rahvatervise valdkonnas jne. Ohtlikult lihtne on jääda oma organisatsiooniga "probleemide rägastikku", unustades küsida endalt mõningaid olulisi küsimusi.

Kas teeme õigeid asju? Kas teeme neid õigesti? Kõvasti tööd rabades võivad need küsimused tunduda segavad ja igapäevatööd häirivad. Võib paista, et vastamiseks pole aega. Siiski on hädavajalik aeg-ajalt "kõrgemale ronida" ja oma tegevust kõrvalt vaadata. Sest vastuseid neile küsimustele on vaja nii endale kui ka teistele.

Mõõtmise lõksud

Samas on ühenduste puhul tihti keeruline kindlaks teha, kas ollakse tõesti "õiges metsas". Sotsiaalprobleemid on keeruka iseloomuga. Nende ulatuse muutumine sõltub ka paljudest teistest teguritest peale konkreetse ühenduse tegevuste.

Sellises olukorras oma tulemuslikkuse mõõtmisega on kerge jääda kahte lõksu. Esimeseks lõksuks on lihtsalt "teha oma tööd nii hästi kui võimalik". See suhtumine ei muuda probleemi olematuks. Mõne aja pärast võidakse end endiselt "vales metsast" avastada. Seda raskem on hiljem sihte muuta, sest vales suunas on rügetud juba niivõrd palju.

Teiseks lõksuks on mõõta seda, mida on kerge mõõta. Sageli on selle taga ka näiteks projektide rahastajate nõudmised. Neist tulenevalt keskenduvad ühendused konkreetsete lühiajaliste projektide tulemuslikkusele.

Oluline mõju

Enamasti on indikaatoriks teenindatute hulk. Samas jääb tähelepanu alt välja kaks olulist aspekti.

Esiteks, milline on tegevuse pikaajaline mõju projektis osalenutele? Teiseks, kas projekti tegevus puudutas märkimisväärt osa sihtgrupist?

Võimalikuks lahenduseks tulemuste ja tulemuslikkuse mõistmiseks on ühenduste hindamine. Selle põhimõte on vaadata tervikut, hinnates nii organisatsiooni ennast (juhtimine, läbipaistvus jne) kui ka läbiviidavate tegevuste sotsiaalset mõju (side sihtgrupiga). Vastavaid indikaatoreid jälgides on

võimalik kujundada üldpildi, mille järgi saab suure tõenäosusega väita, kas organisatsioonil on oluline ühiskondlik mõju või mitte.

Sooviga kaasa aidata Eesti perspektiivikate sotsiaalsete algatuste ja kodanikuühenduste arengule on Heateo Sihtasutus alustanud organisatsioonide hindamist, mis hõlmab nende suutlikkust, tulemuslikkust ning arengupotentsiaali.

Hindamisraportid võimaldavad anda rahastajatele teavet toetusvõimaluste kohta. Samas on hindamisest kasu ka ühendustel endil, kes saavad seda ära kasutada oma arenguks.

Heateo kogemus

Pilootvaldkonnaks valisime HIV/AIDSi valdkonna Eestis. Hindamisprotsessi kaasatud organisatsioonid selgusid ekspertide soovitude põhjal ja vabatahtliku osalemise põhimõtetel. Tulemusena tegime kindlaks organisatsioonid, kelles näeme potentsiaali pakkuda oma tegevusvaldkonna probleemidele mõjusat lahendust.

Ühenduste hindamise protsess sisaldas süvaintervjuusid organisatsiooni juhi ja võtmetöötajatega, teisestel allikatel põhinevat hindamist (raamatupidamisaruanded jne) ja tagasisidekohtumist organisatsiooni töötajatega hindamise tulemuste aruteluks. Hindamise põhimõtete väljatöötamisel ja elluviimisel saime palju abi vabatahtlikelt ekspertidelt KPMG-st ja Hansapangast.

Kodanikeühenduse hindamise mõõdikud

Ulatus – inimeste hulk Eesti kontekstis, keda organisatsioon oma tegevusega sihipäraselt mõjutab.

Sügavus – mõju, mida organisatsiooni tegevus oma sihtgrupile avaldab. Mõju võib ulatuda leevenduse andmisest teisejärgulisele probleemile kuni elupäätava lahenduse pakkumiseni.

Näiteks kodututele riiete jagamine on väikese sügavusega tegevus, samas kui neile tööoskuste õpetamine ja töövõimaluse loomine on suure sügavusega tegevus.

Muutus – süsteemne muutus, millele organisatsiooni tegevus ühiskonnas esile kutsub. Muutuse mõõtmise skaala ühes otsas on keskendumine sotsiaalse probleemi tagajärgede kõrvaldamisele ja teises otsas tegelemine probleemi peamiste põhjuste likvideerimisega.

Erinevalt sügavusest on siin skaalal näiteks kodutute abistamine väikese muutusega tegevus, tegelemine sotsiaalse kaasamisega, mille tulemusena tulevikus jääb vähem inimesi kodutuks, aga suure muutusega.

Risk – finants-, juriidiliste- jt riskide ning nende juhtimise tase hindamise ajahetkel.

Väikesed riskid tähendab olukorda, kus riskid on vähetähtsad või on küll olemas, aga hästi analüüsitud ja juhitud. Skaala teises otsas on kõrged riskid või keskpärased riskid, millele pole üldse mõeldud.

Tegevusraadius – organisatsiooni tööpiirkond skaalal töö külas või kohalikus kogukonnas kuni töö rahvusvahelises ulatuses. Vahepeale paigutuvad piirkondlik tegevus (näit. maakonnas) ja üle-eestiline tegevus.

Suutlikkus – organisatsiooni suutlikkus hõlmab strateegilist planeerimist, inimeste-, infotehnoloogiat-, kommunikatsiooni- ja finantsjuhtimist.

Kasvupotentsiaal – potentsiaal suurendada inimeste arvu, keda organisatsiooni tegevus otseselt mõjutab. Kvalitatiivset kasvupotentsiaali näitavad sügavuse ja muutuse mõõdikud.

Allikas: *New Philanthropy Capital*, Heateo Sihtasutus.

Loe Heateo Sihtasutuse läbi viidud Eesti HIV-valdkonna ühenduste hindamise raporteid <http://hindamine.heategu.ee/>

Välismaine eeskuju

Suurbritannia organisatsioon *New Philanthropy Capital* nõustab ühenduste rahastajaid efektiivse toetuse andmise osas, eesmärgiga suurendada ühenduste toetajaskonda ning toetuste kvaliteeti.

Analüüsitud on väga erinevaid valdkondi ja ühendusi. Näiteks puuetega laste hoolekanne, kinipidamisasutustest vabanenute rehabilitatsioon, noorte karjäärinõustamine jne. Tulemustega saab tutvuda www.philanthropycapital.org.

Vabaühendused pikendavad meie eluiga

Kevadel Eestis Avatud Ühiskonna Foorumil esinenud Harvardi professor, maailma tuntumaid politolooge Robert Putnam rääkis oma ettekandes ja intervjuus EMSLi infolehele sellest, kuidas sotsiaalsed sidemed meie elu paremaks muudavad.

Tavaliselt ei küsi keegi, mis kasu oleks sellest, kui mul oleks rohkem raha. Aga miks peaks tegelema sotsiaalse kapitali – oma suhete – kasvatamisega?

Raha ja sotsiaalne kapital pole muuseas üldse lahuse olevad asjad. Sotsiaalsetel võrgustikel on selge, ka rahas mõõdetav väärtus. Näiteks töökohti saadakse rohkem läbi selle, keda teatakse kui mida teatakse. Ja see pole korrupsioon, vaid lihtsalt elu.

Aga veel huvitavam on, et sotsiaalsetel võrgustikel on mõju ka kõrvalseisjatele. On selge seos piirkonna turvalisuse ja selle vahel, kui palju naabreid sa nimepidi tunnud. Mina elan kohas, kus naabrid väga aktiivselt suhtlevad, alatasa käiakse külas ja peetakse piknikke. Ja ma tean, et see kaitseb praegu ka minu kodu, kuigi tött öelda, ega ma ole ühelgi neist piknikest ise käinud.

Tavaliselt kaitseb sotsiaalne kapital asju, mis meile olulised. Lapsed saavad elus paremini hakkama, kui elavad suure sotsiaalse kapitaliga kohas. Meie tervis on sellega seotud: üksildus on sama suur riskifaktor surmaks kui suitsetamine.

Paljud valitsused arvavad, et inimesed on õnnelikumad, kui nende sissetulekuid suurendada. See pole päris vale, aga veel olulisem on pöörata tähelepanu sotsiaalsete sidemete soodustamisele, sest nende mõju õnnele on sissetuleku suurenemisest märksa tugevam. Elamine inimeste keskel, kes on seotud ja usaldavad üksteist, tõstab ka minu elu kvaliteeti, isegi

juhul kui ma ise ühtegi ühendusse ei kuulu. Samas rikaste keskel elamine, ise rikas olemata, mind õnnelikumaks ei tee.

Kui sotsiaalsest kapitalist võidavad kõik, siis kas pole siin oht, et ratsionaalne oleks ise mitte midagi teha ja lihtsalt teiste töö vilju nautida?

Jah, avalike hüvede puhul on probleem, et inimesed kipuvad neisse vähem panustama kui võiks, sest saame neist ka ilma selleta kasu. Nii et kui sotsiaalne kapital oleks üksnes avalik hüve, oleksin ma tõsiselt mures. Aga õnneks kaasneb sellega reaalne isiklik kasu, eelkõige see, et osalemine on tore.

Näiteks Eesti laulev revolutsioon on suurepärane näide sotsiaalse kapitali jõust. Aga inimesed ei läinud ju laulukooridesse seepärast, et mõtlesid: nii saame ühel päeval Vene väed välja! Nad tegid seda, sest neile meeldib laulda, meeldib oma koorikaaslastega koos käia!

Seega kui ma ise näiteks naabrivalves ei osale, siis suuremat turvalisust nautin ikka, aga teistest hüvedest jään ilma: näiteks ei kuule ma võib-olla naabritelt olulist infot, ja see veenab mind ikkagi tegelikult kaasa lööma.

Kas sotsiaalset kapitali saab üldse luua kusagil “ülalt”, näiteks valitsuse poolt?

Ma olen ise suur “alt üles” mudeli toetaja, ent suur roll

on ka “ülalt alla” tegevustel. Mitte instrueerimises, vaid võimaluste loomises, et “alt üles” tegevused saaksid olla efektiivsed.

Näiteks kuidas?

Näiteks anda inimestele rohkem võimu – mitte öelda, mida teha, vaid anda võimalus tegutseda. Valitsus peaks looma tingimusi, et inimesed saaksid olla rohkem seotud. Näiteks regulatsioonidega, mis võimaldavad paindlikumaid tööaegu, et inimesed saaksid oma töökohustusi paremini siduda kohustustega pere- ja kogukonna ees. Koolid peaksid andma kodanikuoskusi ja sotsiaalseid väärtusi. Soodustada tuleb koolides ja töökohtades võimalusi kokku puutuda inimestega teistest ühiskonnagrupidest.

Lugemissoovitus: “Better together”

Ühiskonnateadlasena on Robert Putnam enim tuntud oma teostega “*Making democracy work*” (kus näitas veenvalt, kuidas tugev kodanikuühiskond on olulisim tegur piirkondade arengus) ja “*Bowling alone*” (kus kirjeldas sotsiaalse kapitali allakäiku USAs).

Viimase puhul kritiseeriti Putnamit, et kuigi ta on muljetavaldav probleemile osutamises, jäävad ta pakutud lahendused küllalt pealiskaudseteks.

2003. aastal koos Lewis Feldsteiniga avaldatud teost “*Better together*” saab võtta vastusena sellele kriitikale. Raamat sisaldab 12 lugu USA organisatsioonidest, mis on olnud viimastel kümnenditel edukad sotsiaalsete sidemete loomisel inimeste vahel.

Lood on väga erinevad (naabruskond, kogudus, kullerifirma, õpiraskustega lapsi järele aitavad pensionärid, noorteühendus, interneti-kogukond jne), kuid kõigis neis joonistuvad välja läbivad “punased niidid”.

Esiteks krambivaba mõtlemine ja uute lahenduste pakkimine, mis inimesi kaasa haaravad. Näiteks ühes loos lahendatakse pingeid linnaelanike vahel ühise tantsufestivali korraldamiseks.

Teiseks personaalne suhtlemine – nii mõneski loos on enne konkreetse probleemi kallale asumist kulutatud kuid ja aastaid üksteise tundmaõppimiseks ja omavahel suhtleva kogukonna ülesehitamiseks.

Kolmandaks kannatlikkus. Üheski loos ei ole edu tulnud kergelt, vaid enamasti läbi mitmete tagasilöökkide ning vajaduse mittetoimivaid lahendusi kõrvale heita ja uusi proovida.

Tegu pole teadustööga, vaid õpetlike ja inspireerivate juhtumi-analüüsidega, mille üle mõtlemine on kasulik ka Eesti aktiivsetele inimestele.

Urmo Kübar

CIVICUS tõi kokku ühendused ja p

Suvel pidas ülemaailmne kodanikuühendus CIVICUS Šotimaal oma aastakonverentsi, mis tõi kokku ühenduste esindajaid kõikjalt maailmas. Eestit esindasid tänavusel konverentsil seitse inimest, kellest kolm järgnevalt EMSL infolehe lugejatega muljeid jagavad.

Urmo Kübar, EMSL

Kolm meenutuskildu CIVICUSE konverentsisaalidest:

Esimene – noorte sotsiaalsete ettevõtjate töögrupp. Kaks poissi ja kaks tüdrukut Argentiinast, Kanadast, Tšehhist ja Indiast rääkisid oma algatatud ettevõtmistest: üks tegeles keskkonnakaitse, teine säästva tarbimise, kolmas naiste tööhõive ja neljas noorte kodanikuaktiivsuse edendamiseks.

Tunti huvi, kuidas nad selle ni jõudsid? Kes mainis vanemate, kes teiste organisatsioonide, kes arengumaadesse tehtud puhkureisi silmiavavat mõju. Aga kool? Esinejad raputasid pead.

Küsimus ka Eesti kohta – kas meie haridussüsteem aitab kaasa sellele, et noortest saaksid teadlikud, vastutustundlikud ja aktiivsed, head kodanikud?

Teine – GuideStari töögrupp. GuideStar on kodanikuühenduste andmebaas Internetis, mis praegu toimib USAs ja Suurbritannias, ning on käivi-

tamisel veel kuuel maal. Põhiandmed ühenduste kohta tulevad riiklikust registrist, lisaks on igal ühendusel võimalik enda kohta üles riputada lisainfot.

See on asendamatu andmebaas annetajatele ja vabatahtlikele, kes saavad sealt põhjaliku info organisatsioonide kohta; samuti ühendustele ja avalikule sektorile koostööpartnerite leidmiseks, teadlastele ja teistele. Väärisk rakendamist ka Eestis.

Kolmas – lõpetamine. Kui kõik traditsioonilised lõputegevused – tänamine, ühislaul ja muu – olid tehtud, läks pulti veel kord CIVICUSE peasekretär Kumi Naidoo ja palus saalil sõrmenipsu lööma hakata. Kaks sekundit pausi ja kolmandal nips.

Kõik nipsutasid nagu vaja ning vaatasid ootusärevalt ringi: et mis põnev üllatus meid nüüd ootab?

“Võtke see rütm endaga kaasa,” ütles Naidoo, “sest keskmiselt iga kolme sekundi tagant sureb praegu maailmas üks laps vaesuse tõttu. Püüame töötada nii, et vaesus saaks ajalooks.”

Liisa Past, Avatud Eesti Fond

Poliitika on ühiskondlik protsess, millega otsustatakse kes, mida ja millal saab. Paljud kodanikuühendused on aga ellu kutsunud just konkreetsele probleemile või nähtusele tähelepanu juhtimiseks ning lahenduseks ressurside hankimiseks.

Lihtsaim võimalus ühise huvi jaoks ühistest vahenditest raha leida on teha koostööd poliitikute ja poliitilise protsessiga, et ühenduse sõnum ühiskonnas reeglite kehtestajateni jõuaks. Parlamentaarses Eestis tähendab see nii koostööd Riigikoguga kui ka seadusi igapäevaselt rakendava täidesaatva võimuga.

Just selliste mõtetega läksin kuulama töötuba parlamentide ja kodanikuühenduste suhetest.

Paljudes presidentaalsetes riikides on täidesaatev võim väga tugev ning seega on valitsusvälistel organisatsioonidel keeruline oma hääli riigi valitsejatele kuuldavaks teha. Teiseks on ühendustel keeruline töötada keskkonnas, kus kodanikud on väheharitud. Näiteks kuulsime, et Nigeerias on koostööd pidurdamas peamiselt kodanike vähesed teadmised oma poliitilistest õigustest, mille tõttu peetakse ülalt alal valitsemist ning korruptsiooni iseenesest mõistetavaks.

Töögrupis osalenud paarikümnest väga erineva taustaga kodanikuühenduste esindajatest hindasid just Eesti ja Läti esindajad koostöövõimalusi parlamendiga kõige positiivsemalt. Selleks on ka põhjust.

Esiteks, Eesti suurusest tulevalt on probleemid palju nähtavamad ning ka informaalset sidemed poliitikate tegijatega tugevamad.

Tegelikult ei ole ka ilma tutvusteta raske head mõtet poliitikuni viia – nii ministrid kui Riigikogu liikmed on oma päe-

Järgmisel aastal osalema ja esinema

2007. aasta CIVICUSE aastakonverents toimub 23.-27. maini Glasgow's ning teemaks on seekord ühiskonnasektorite vaheline vastutavus. Osalema oodatakse ühenduste, rahastajate, avaliku sektori, ettevõtete ja meedia esindajaid.

Lisaks osalemisele tasub mõelda ka sellele, kas sinu organisatsioon võiks läbi viia mõne töögrupi. See on hea võimalus tutvustada ennast, saada tagasisidet ja uusi kontakte.

Ettepanekud on oodatud e-posti aadressil worldassembly@civicus.org. Tänavusel konverentsil osales EMSL kokku nelja töögrupi läbiviimisel. Kristina Mänd ja Urmo Kübar viisid läbi töögrupi ühenduse juhtimisest. Lisaks oli Mänd üks esinejatest töögruppides, mille teemaks oli katusorganisatsioonide tegevus ja EKAKi-laadsete dokumentide ellurakendamise; Kübar astus üles töögrupis liikmete kaasamisest.

robleemid

vakavades näinud ette ajad kodanikega kohtumiseks ning sinna pääsemiseks on vaja vaid etteregistreerimist. Ennekõike tuleb aga selleks oma mõtted selgelt väljendada ning veenvalt ette kanda.

Kadri Koppel, MTÜ Iseseisev Elu

Kogu konverentsi aja toimus suures kõrvalsaalis mess, kus erinevad kodanikuühendused end tutvustasid. Lisaks toimusid ühel päeval õpivisiidid kohalikesse ühendustesse. Mina sain tutvuda Šoti lesbi-, gei-, bi- ja transseksuaalsete noorte ühendusega LGBT Youth Scotland, mille tegevuseks on pakuda neile noortele tuge, informatsiooni ja suhtlemisvõimalust. Teiseks nende oluliseks tegevuseks on ühiskonna informeerimine selliste noorte olemasolust ning tolerantsuse kasvatamine.

LGBT noortel on suurem risk olla koolis kiusatud ja välja langeda. Seetõttu tegeleb organisatsioon info jagamisega koolides ja õpetajate nõustamisega. Kord aastas korraldatakse ka LGBT noorte paraad ja avalik kontsert – tänavu langes see Glasgow's kokku CIVICUSE konverentsiga, nii et saime selleski osa.

LGBT Youth Scotland koosneb professionaalsetest noorsoo- ja sotsiaaltöötajatest, kes aitavad noortel igapäevaelus paremini hakkama saada. Ühenduse abiga on LGBT noored esindatud ka Šoti noorteparlamentis, rääkides niimoodi kaasa ühiskonna arendamisel. Selliseid noori on ühenduse andmetel Šotimaal kuni 100 000.

Eesti esindajate osalemist CIVICUSE konverentsil toetas Balti-Ameerika Partnerlusprogramm.

Infoga noorte passiivsuse vastu

Et noori kaasata, peavad nad omama infot oma võimadest. Et neil oleks infot, tuleb seda neile aktiivselt pakkuda ja seejuures neile huvitaval moel, kirjutab Eesti Euroopa Liikumise koordinaator Pille-Mai Helemäe.

Viimase paari aasta jooksul on Eesti Euroopa Liikumise (EEL) juurde koondunud mitmed projektid, mille ühiseks märksõnaks noorteinfo ja noorte kaasamine. Tegevused pole suunatud üksnes noortele endile, vaid ka nendega tegelevatele inimestele.

Uus infovärv

Vähemalt osaliselt on noorte passiivsuse tekke põhjuseks suutmatus neile sobival viisil infot esitada, mistõttu teave lihtsalt ei jõua nendeni. Tõsi on ka see, et noored sageli ei huvitu ega ole valmis (või ei oska) ise infot otsima.

EEL avab lähiajal Eesti Noorteportaali NIP, mis peaks lahendama praeguse noorteinfo killustatuse Internetis. Kuigi leidub palju lehti, mis kajastavad noorte tegemisi ja pakuvad teavet, siis ühtset kanalit, kust saada baasinfo ja vajalikud allikad, senimaani loodud ei ole.

NIPi projektijuhi Epp Adleri hinnangul peaks uuest portaalist saama värv vajaliku info jõudmisel. NIP pakub küll esmase info, mida noor peaks teadma oma õiguste ja võimadest kohta, kuid samas koondatakse ka edasisi allikaid ja teenustepakkujaid, kuhu noor

saab edasi liikuda. Portaal hõlmab kajastama kõige olulisemaid teemasid, läbivateks märksõnadeks on õppimine, töötamine, vabatahtlikkus, raha, keskkond ja säästev areng, suhted, tervis, kodanik ja ühiskond, toetused, vaba aeg, iseseisvumine, rahvusvahelised võimalused ning kultuur.

Siinjuures ootab EEL panust ka kõikidelt nendelt organisatsioonidelt, kes näevad, et nende tegevused ja teenused on noortele vajalikud. Kuna NIPi arendamine ja sisuga täitmine on pidev protsess, siis kõikide partnerlus portaali täiendamisel on oodatud!

Eurodesk aitab

Lisaks puudulikule informeeritusele on passiivsuse põhjuseks ka oskamatus oma võimadest realiseerida. 2002. aastast tegutseb EELi juures üle-euroopaline infovõrgustik Eurodesk, mis jagab just praktilist teavet: olgu siis näiteks transpordisüsteemi või õppimis- ja töötamisvõimaluste kohta mõnes riigis.

Täna on Eurodesk astunud sammu edasi ja hakanud pakkuma teenuseid, mida kasutades noor saaks omal käel hakkama. Sellest sügisest jätkame Eesti koolides infotundidega noortele, mis annavad praktilisi

teadmisi võimadest Euroopas. Oluline on lisaks noortele teavitada ka noorsootöötajaid, nii plaanitakse koolitusi ka neile.

Innustav kaart

Võimaluste realiseerimist toetab ka Noorte projektijuhtide kool, mis annab teadmised selle kohta, kuidas projekte planeerida ning hiljem ellu viia. Eurodeski simulatsioonid ja rollimängud aga aitavad noori avada, mõtlemist avardada ja kogeda, kuidas toimivad otsustusmehhanismid nii kohalikul kui ka Euroopa tasandil.

Sellest aastast esindab EEL Eestis ka rahvusvahelist noortekaarti EURO<26, mis lisaks traditsioonilistele soodustele pakub mitmeid lisavõimalusi just reaalseks tegutsemiseks. Kui organisatsioonid kurdavad, et noorte vabatahtlik kaasamine on keeruline, siis EURO<26 kogemus näitab, et nii see pole.

EURO<26 projektijuht Alo Raieste on veendunud, et vaja on lihtsalt konkreetseid osalusvõimalusi, mitte teoreetilisi pakumisi. Nii ongi noortekaardil tänaseks kogunenud arvestatav hulk vabatahtlikke, keda motiveerib osalusvõimalus rahvusvahelistes projektides.

Kelle tahet väljendavad märatsevad massid?

“Me valetasime hommikul, õhtul ja öösel,” ütles Ungari peaminister kevadel kinnisel parteikoosolekul, mille lindistus septembris avaldati. Need sõnad tõid opositsiooni tänavaile.

EMSLi nõukogu liige Uku Lember tudeerib sellest sügisest Budapestis ning vahendab, mida õpetlikku Ungari sügisese kogemused Eesti jaoks sisaldavad.

Ungari kaks tugevat parteid – rahvuslik-konservatiivne ja sotsialistlik-liberaalne – on viimase 15 aasta jooksul pidevalt võimul vahetunud. Sotsialistid peaminister Ferenc Gyurcsány soovis oma sõnul parteisisese avaldusega poliitilisele valetamiskultuurile lõpu teha (milles on ilmselt tõetera), opositsioon nõuab valetaja tagasiastumist (mis on ilmselt õigustatud).

Oktoobrikuistel kohalikel valimistel kaotasid sotsialistid peaaegu kõikides regioonides. Samas paistab valitsus võtvat praegu ette hädavajalikke reforme ning opositsioonil tundub puuduvat selge tulevikuvisioon.

Kodusõja loogika

Kokkuvõtvalt leidub mõlemate poolte vastu tugevaid veenavaid argumente. 23. oktoobril aset leidnud 1956. aasta ülestõusu aastapäevapidustused panid tekkinud pinged uuesti lahvatama nii huligaanide rünnakutes politsei kui ka politsei rünnakutes tavaelanike vastu.

Ungari olukord väljendab praegu kodusõja toimimise loogikat: kahest nõ. sõdivast poolest peab ühega liituma. Ilma poolt valimata on raske ühiskondlikku edu saavutada, sest muuhulgas lobbab ka korrupsioon ja parteistamine. Kõiki sõnumeid, ideid ja tegevusi tõlgendatakse üheselt kas opositsiooni või valitsuse vaatevinklist. Iseloomulik on tugev lõhestumine ja rahva võõrandumine võimust.

Kas tekkinud parlamentaarne ja poliitiline olukord on üldse kõigi kodanike probleem? Peaks ju olema. Eelmistel kuu-

del täheldasime Eesti inimeste aktiivset sekkumist presidendivalimiste protsessi, arvamuse avaldusi ja seisukohavõtte – oli võimalik erinevat moodi osaleda ja seda ka tehti.

Masendus ja tülpimus

Ühelt poolt tundub, et ka ungarlased püüavad tänavale tulle protsessides osaleda. Teisalt, rääkides täna ungarlastega, tunnetan peamiselt masendust ja piinlikkust, enamuse on vihane ja tülpinud, omamata kanalit, milles end konstruktiivselt väljendada. Nii tänavale tulijad kui koju jääjad on kaotanud usu alternatiivsetesse lahendustesse.

Vabühenduste areng, enese jaoks oluliste asjade läbi mõtlemine ja ellu viimine võiks “immutada” ühiskonda arusaamaga, et inimesi esindavad poliitikud peavad käituma vastuta-

valt. Praeguses Ungaris leidub siiski minu arvates ühenduste arengule kaks peamist takistust, millest on õppida ka meil Eestis.

Tekkinud on paradoksaalne olukord, milles tülpinud inimesed on samas väga avatud aktiivsele kaasamisele mingi kolmanda alternatiivse jõu poolt, mis kindlasti ei pruugi olla ratsionaalsem, selgem ja objektiivselt parem. Soovitakse valida midagi muud, ilma põhjaliku ja kriitilise analüüsita.

Mäletame hästi Res Publica “edulugu” Eestis. Ka praegune Ungari on avatud populistlikele ideedele nii vasakult kui paremalt, kodanike ees seisab tugev väljakutse otsida uudseid tegutsemisvõimalusi ja -lahendusi sotsiaalse dialoogi tekitamiseks, kuid mitte minna kaasa populistlike ja isegi äärmuslike ideedega.

Kuid suuremad inimmassid vajavad teatavasti lihtsaid selgeid sõnumeid. Kas tänaval mässavad hulgad väljendavad kellegi ratsionaalset tahet? Kas parlamendi ees telkiv kodutu esindab kodanikke? Tundub, et ei väljenda ega esinda.

Ungaris kujutavad inimesed ette toimuvat peamiselt televisiooni vahendusel: arvan, et minul meelevalduste keskel oli tänaval rahulikum olla kui “sündmuste tulipunktis” viibival televaatajal.

Kodanikud kaotavad

Jalgpallihuligaanid saavad meedias loomulikult tugevama kajastuse kui tuhanded rahulikud meelevaldajad ning tundub, et kodanikuaktiivsus võrdsustataksegi aina enam tänaval “märatseva rahvahulgaga”, kes televisiooni kaudu ka kodusesse jõuab.

Tundub, et Ungari kodanikuühiskond on üldsuse silmis aina enam kaotava ja märatseva opositsiooni poolel.

Kokkuvõttes seisab ungarlaste ees praegu kaks suurt väljakutset: mitte minna kaasa uusi lahendusi pakkuvate juhtidega eelneva kriitilise analüüsita ja samas eristada selgelt vägivaldsete huligaanide ja enese õiguste eest seisvate demonstrantide kuvandid meedias.

Hetkeolukord kätkeb endas tugevat potentsiaali uudseteks lahendusteks, kuid samas ka ohtlikeks eksperimentideks. Jääb üle soovida vennasrahva ühendustele jõudu ja ideid tekkinud olukorda mõistlikult ja vastutustundlikult kasutada.

23. oktoobril tähistatud 1956. aasta ülestõusu aastapäev tõi taas kaasa kokkupõrked Ungari politsei ja rahva vahel. Kaitseks pisaragaasi eest kandsid meelevaldajad näo ees rätikuid.

Foto: Uku Lember

Kodutud viisid Eesti esmakordselt jalgpalli maailmameistrivõistlustele

Neljandat korda toimunud kodutute jalgpalli maailmameistrivõistlustel Lõuna-Aafrika Vabariigis Kaplinnas osales esmakordselt ka Eesti meeskond.

Üks meie kuuest mängijast, Andres Lerch kirjutas EMSLi infolehele muljeid septembris toimunud turniirist, seal möllanud emotsioonidest ja Aafrika elust.

Kui alustada algusest, siis esimene asi, mis mind Kaplinnas üllatas, oli teenindus. Et seda võrrelda Eestiga, lähme veidi ajas tagasi. Enne äralendu Tallinnast saime kokku ühes pitsabaaris. Läksime sisse ja ootasime teenindajat. Ta nägi meid, kuid ei suvatsenud isegi tervitada, rääkimata küsimusest, mida me tellida soovime. Me istusime, tema niisamuti, kuni üks meist kaotas kannatuse ja läks ise tema juurde tellimust esitama.

Ja nüüd tagasi Lõuna-Aafrikasse. Kui kohale jõudsim, tuli veidi aega lennujaamas oodata ning läksin kohvikusse. Selle ees ootas neli ettekandjat, kes lausa jooksid, et sult tellimus endale saada. Isegi kui tellisin ainult kohvi, olid nad viisakad ja õnnelikud, et just nende käest!

Terve selle kahe nädala jooksul tundsin aafriklaste sõbralikkust ja heasoovlikkust. Keegi mainis, et kui vaadata üle kahe sekundi tumedanahalise inimese silma, on ta juba su sõber. Nii ongi. Peab olema inimestega avatud ja nad on seda ka sinuga.

Jah, vaesus on seal väga suur. Eestis on vaeseid, rikkaid ja keskmisi, seal on kõik kas rikkad või vaesed ning kui viimast, siis ikka väga vaesed. Kultuur oli mulle mõnevõrra arusaamatu – rahvarõivad, – laulud, kombed... no lihtsalt ei mõista. Rahvalaule neil nagu polegi: on viis, mis on läbi aegade olnud, aga sõnad – ütleme, et mida näevad, selle panevad lauluks ja lasevad endast välja.

Mis muidugi on omamoodi huvitav.

Naised kahjuks on seal väääägagi... noh, täidlased, ja see oli nende ainus puudus võrreldes Eesti omadega. Aga küllap see on siis nende iluideaal.

Kui arutada vutimeeskondade taseme üle, siis see oli väga erinev. Enamik Aafrika tiime olid noored, keskmise vanusega umbes 20 aastat. Nendega mängida oli üsnagi raske. Samuti Venemaa ja Kasahstan, mis olid teistest peajagu üle, täiesti eraldi klass.

Huvitav oli vaadata meeskonda erinevat arusaama turniirist. Kui võitsid, oli muidugi kõigil hea meel, aga kui kaotasid, lasi nii mõnigi kõrvad lonti ja kadus platsilt kiiresti. Ma mõtlen, et kaotada peab ka oskama ning mängud ei olnud ju selle

turniiri juures nii tähtsad, et hakata teineteist seepärast sõimama.

Tore oli Ungari meeskond – kas nad kaotasid või võitsid, kogu aeg oli pidu. Ameerika meeskonnal oli palju siseprobleeme ning mõne mängija ego oli nii kõrge, et kui mõnega kasvõi nalja tehti, et sa platsile ei pääse, pidi meest hiljem poolteist tundi “seebitama”, et ta uuesti mängima nõustuks.

Šveits mängis väga räpaselt, nagu ka Mehhiko ja Tšiili, mis oli väga inetu. Aga küllap siis peab olema ka selliseid mängijaid, kes üritavadki teisi meeliga vigastada.

R a h v a
l e m m i -

kud olid Šoti ja Paraguay oma kahe naismängijaga. Suhelda nendega kahjuks keelebarjääri tõttu ei saanud. Imestasin üldse, et väga vähesed rääkisid võõrkeeli. Soomlastega suhtlesime soome keeles, rootslastega käte ja jalgadega. No ei oska inimesed inglise keelt!

Nii mõnigi meeskond, näiteks Leedu, rikkusid mu meelest võistlust. Kui tiim võtab raha eest hotellitoad ja rendib kohapeal liikumiseks kaheks nädalaks auto, siis neil küll väga sotsiaalseid probleeme ei paista olevat. Kui niiviisi jätkatakse, kipub selle ürituse mõte kaduma.

Agas üldiselt on idee hea. See tõstab sotsiaalsete probleemidega inimese eneseusku, kindlustunnet ja üldse arusaamu elust. Kui ta suudab seal olla nagu tavaline inimene, suudab ta seda järelkult ka kodus. Ta saab aru, et ei pea käima nina norus, vaid ikka pea püsti ja edasi minema!

Eesti koondis koosnes Tallinna ja Narva meestest, kes olid viimase aasta jooksul elanud kodutute varjupaigas või olnud rehabilitatsioonikeskuse kliendid. Fotol meie koondise suurim väravakütt Roman.

Fotod: Mae Lambing

Kodutud palliplatsile

Esimene kodutute jalgpalli MM toimus sotsiaalsete ettevõtjate Mel Youngi ja Harald Schmiedi eestvõttel 2003. aastal. Turniiri mõte on anda läbi treeningute ja võistluste sotsiaalsete probleemidega inimestele distsipliini, eneseusku ja indu oma elujärge parandada.

Eesti esmakordset osalemist korraldas Heateo Sihtasutus, toetasid Elisa, Eesti Jalgpalli Liit, FC Levadia, Air Namibia, Lufthansa, AS Jalajalg ja MTÜ Viies Sektor.

Tänavu osales 48 meeskonda, finaali võitis Venemaa, Eesti sai 31. koha.

Oktoobri väljakult Pirogovi platsi

Ajakirjanik Krister Paris kirjeldab, kuidas diktaatorist president Lukašenka tegevus viis Eestis Valgevene demokraatia toetusgrupi loomisele, mille tulemusel õpib sellest sügisest siin kümme poliitiliste veendumuste pärast Valgevene ülikoolidest välja visatud tudengit.

Kumb on tugevam, kümme-kond traktorit või paarsada inimest? 21. märtsi hommikul vaatasid umbes kolmsada öö läbi külma ja pimedust trotsinud meelevaldajat ärevusega, kuidas Minski Oktoobri väljaku teises otsas rivistusid Belarus lumekoristusmasinad. Sahad nende poole.

Ja siis nad tulid. Otseku murdmatu laviinina, täiskiirusel. Üldsegi mitte sellistena, nagu hobuse terasest asendajaid ette kujutame. Aga inimesed osutasid diiselmootoritest seekord tugevamaks. Sest sahkade roolis istusid mõnusad valgevene traktoristid, mitte ajururmas zombisid meenutav OMON. Enne inimtüüri pöördusid teraskoletised kõrvale.

Ärkamisaeg

Niisugune oli vaid üks killuke Valgevene oludes enneolematust telklinnakust, mille protesteerijad püstitasid pärast valimisfarsssi. Pärast seda, kui ametisolev riigipea Aljaksandr Lukašenka kogus enda kannupoiste väitel 82% häältest. Isegi Moskva olla teda kuuldavasti palunud: “Võta tagasihoidlikumalt. Sind toetab niigi üle 60 protsendi. Valgevene televisioon näitab niigi ainult sind. Ajaleht Sovetskaja Belarus samuti. Olgem usutavamad.”

Lukašenka aparatuur sai sedakorda siiski oma tahtmise. Kui Venemaad kaasa arvata, siis tõesti kogu maailma vastu. Aga millise hinnaga. Valgevene pole enam kunagi see suletud diktatuur. Rahvas ärkab tagantjärele opositsiooniliidritele lajatatud vanglakaristuste kiuste. Miilitsakongides läbipekstud aktivistidest hoolimata.

Ilmselt pingutas Batkaks ehk isakeseks kutsutav Lukašenka seekord üle ka rahvusvahelist reaktsiooni arvestades. Ta oli niigi paaria, kuid vähemasti olid ka läänepoolsed riigid temaga valmis mingikski koostööks. Ei enam. Ning ta suutis galvaniseerida avalikku arvamust ka seal, kus siiani sellesse Euroopa diktatuurisarekesse kui üksnes nõukogude nostalgiahõngulisse kurioosumi suhtuti.

Minsk 2006

Nagu Eestis. Valgevene ütles siin paljudele vaevalt et suurt rohkem kui ... näiteks Kuu-banimaa Venemaal. Mõni ehk tundis kahetsust, et meil pole jäänud alles sotsialistlik süsteem nagu seal. Teine teadis, et midagi võib seal seostada väljendiga “diktatuur”.

Avatud Eesti Fondi poolt suutsid jõuda neil päevil Minski kümme-kond vaatlejat. Just nimelt suutsid. Taani vabaühendusest Silba, mille raames nad valimisi vaatlema läksid, saa-

deti tagasi enamik aktiviste. Läbi pääsesid vaid need, kes kõige kavalamalt suutsid end võimude eest peita. Rumalaks tudengiks maskeeruda. Rongist enne õiget jaama maha hüpata (sest Minski keskvalksalis ootasid juba arreteerijad). Ja ka siis võimalikult madalat profiili hoides. Emakeelt vältides. Et mitte valvsate tšekistide käe läbi sealt riigist enneaegselt lahkuda.

Vältimaks avastamist tegutsesid eestlastest vaatlejad eraldi, võimalikult väikeste rühmadena. Eri kohtades, teineteist praktiliselt nägemata. Ometi tulid nad kõik tagasi väga ühesuguste tunnetega: “See on kohutav. Me peame midagi nende heaks tegema.”

Võib liialduseta öelda, et Minski tänavate vägivallaõhus-tikus kogetud šokk tõi nii mõnegi puhul välja nende emotsionaalsema poole sellisel viisil, nagu nad olid viimati kogenud ehk lapsepõlves. Mitmetel meist olid selja taga “meeldivad” jutujamised tšekistidega. Ja taagaks ettekujutus, mida võis üle-

kuulamine tähendada kohalikele, keda erinevalt välismaalastest peksuhoopidest ei säästetud.

Võib liialduseta öelda, et kümnekonna eestlaste poolt kogetud Lukašenka diktatuuriselmu muutis viisi, kuidas Eesti näeb maailma. Ja nii mõnegi osavõtja jaoks ettekujutus oma riigist kui paindumatust monst-rumist.

Valimisvaatlejatel piisas mahaistumisest, et arutada, kuidas sinnajäänud aidata. Valitsusele pöördumise tegemisest. Mõnest kohtumisest eri ministeeriumite esindajatega. Ja ei läinud vist paar nädalatki, kui valitsus võttis üksmeelselt vastu otsuse: tagada kümnele poliitiliste veendumuste pärast ülikoolidest välja visatud tudengile õpe Eestis. Oktoobri väljaku telklinnaku asemel võivad nad keskenduda demokraatia arengule Tartu Pirogovi platsil.

Toetusgrupi võit

Kümme-kond tudengit tähendab Eesti kui riigi jaoks tühist raha, kuid on päris korralikuks kilbiks Lukašenka püüete vastu hävitada noorte opositsionääride ajusid. Tagantjärele kahtlevad sammu õigsuses vähesed. Kuid seda poleks sündinud valimisvaatlejateta, kes teema üldse tõstasid.

Valgevene toetusgrupp saavutas hoobilt suure võidu. Pea kogu Eesti poliitiline eliit on meie taga. Tähtis oli vaid tahet ning realistlikku arusaama, mida taotleda. Ah jah, need, kes muretsevad bürokraatlike tõkete pärast: Valgevene toetusgruppi pole kunagi kuskil registreeritud. Südametunnistuse hää l kõlab valjemalt kui ametlikud dokumendid.

Iga kuu 16. päeval süüdatakse üle maailma küünlaid nende mälestuseks, kes on Lukašenka režiimi vastastena kadunuks jäänud. Fotol nokamütsiga Mikola Ilin, üks 10 Valgevene tudengist, kes sellest sügisest Tartus õpib.

Foto: Silver Meikar

Idanaabrid ootavad meie kogemusi

Olles ise juba harjunud kodanikuühenduste sõna- ja tegutsemisvabadusega, peaksid Eesti ühendused üha rohkem mõtlema, kuidas oma kogemustega aidata kodanikuühiskonda ehitada idanaabrite juures, kirjutab Avatud Eesti Fondi Ida-Ida programmi koordinaator Kelly Grossthal. Koostöös õpitu oleks kasulik mõlemale poolele.

Septembris Kõrgõzstani pealinnas Biškekis viibides kõnetas mind üks kohalik naine ja küsis, kuidas on võimalik, et Eestis on kodanikuühendused sõlminud riigiga ametliku koostööleppe? Enne kui vastata jõudsin, esitas ta veel teise küsimuse: kas on tõsi, et teie kodanikuühendused kasutavad oma igapäevatoös arvuteid?

Noogutasin, et nii see tõepoolest on. Mitut vabatühendust juhtiv naine ohkas: "Ah, mis meil tegelikult neist arvutitest, kui saaks vahel kohalikult omavalitsuselt kooskõlmamiseks ruume või moraalset tugegi!"

Meie juhuslik jutuajamine venis mitmetunniseks ja lõppes sellega, et proua palus lausa pilsarsilmi, et ma Kõrgõzstani ja Eesti kodanikuühenduste koostöö südameasjaks võtaksin.

Küllap tundub täna juba nii iseenesest mõistetav, et meil toimuvad vabad valimised, toimib avaliku teabe seadus ning sõna- ja kodanikuvabadused on loomulik osa igapäevaelust. Paljud Eesti kodanikuühendused on oma ettevõtmistes riigile ja kohalikele omavalitsustele võrdväärseks partneriks ning teisedki arenevad kiiresti.

Mis ma sellest saan?

Oma igapäevaasju toimetades ei mõtle me aga enamasti, kui kasulikud võiksid olla meie viimaste aastate kogemused näiteks neile naabritele, kellega veel 15 aastat tagasi ühte Nõukogude Liitu kuulusime. Meie 20. sajandi ajaloos on mitmeid paralleele, kuid ometigi on arengud kulgenud erinevates suundades. Nõukogulikust mõtteviisist vabanemiseks ja

Suuresti meie e-Riigi Akadeemia koostatud Hirveõppe Programmi raames viisid 12 Eesti õpetajat mullu märtsis läbi koolituse, kus õpetati Gruusia pedagoogidele arvuti kasutamist õppetöös.

elujärje parandamiseks on vaja seal toetada just kodanikuühiskonda ja -ühenduste arengut.

Peamisteks probleemideks neis riikides on killustunud kodanikuühiskond, koostöö puudumine ning juhuslikud suhted avaliku võimuga. Kodanikeühenduste tegevus toimub siiani eelkõige välisrahastajate toel. Rääkimata muidugi sellest, et Interneti kasutajate hulk on tagasihoidlik ja majandus ebastabiilne.

Eestit peetakse eeskuju väärivaks näiteks. Tänu vene keele oskusele ja kohalike olude mõistmisele on Eesti kodanikeühendused väärtuslikud partnerid meie idanaabrite püüdluste toetamisel ja nõustamisel.

"Ja mis mina sellest saan?", on paljude meie ühenduste esimene küsimus. "Meil endalgi palju probleeme!" on teine tavapärane reageering, kui on päevakorral koostöö idanaabritega.

Iga koostöö ja protsessi mõtestamine annab läbiviijale tihti

rohkemgi, kui alguses arvata oskaks. Tehtu ja tehtava analüüs annab kindlasti selgemad visioonid ja vahel isegi uued eesmärgid tulevikuks.

Esimesed pääsukesed

Õnneks ongi kodanikeühendusi, mis teevad väga tänuväärset tööd idanaabrite abistamisel.

Nii käivitus eelmisel aastal Tartu naiste varjupaiga ja Eesti Sotsiaalprogrammide Keskuse eestvedamisel lähisuhte vägivalla teemaline koostöö Eesti ja Kasahstani vahel. On ju Eesti kodanikuühenduste töö ja aktiivsus selle teemadega andnud siin otseseid tulemusi, näiteks juhend politseile lähisuhtevägivalla juhtumite lahendamiseks ja naiste tugigrupid seitsmes maakonnas.

Eelmisel aastal alanud koostöö Kasahstaniga on tänaseks nimetatud ühenduste ukse taha toonud juba järjekorra, nii saab peagi teoks koostööprojekt Gruusiaga ja järke on ootamas sama initsiatiiv Venemaaga.

Teise positiivse näitena võiks välja tuua e-Riigi Akadeemia koolitused Gruusia ühendustele ja riigiametnikele infotehnoloogia vallas, mis tipnesid mullu märtsis, kui Gruusia haridus- ja teadusministeerium võttis vastu e-Riigi Akadeemia ekspertide koostatud Gruusia hirvehüppe programmi.

Sama aasta juulis moodustati Gruusia hirvehüppe sihtasutus ning ministeeriumi palvel nõustab e-Riigi Akadeemia programmi tänaseni.

Koostöövõimalusi idanaabritega on veel palju-palju. Nii võiksime kindlasti uhkelt jagada oma kogemusi külaliikumise käivitamisest ja edendamise, Euroopa Liidu projektide läbiviimisest, ettevõtlusest ühendustes, keskkonna teemadel ja miks mitte ka väga praktilistes küsimustes nagu organisatsiooni meediatöö ja arendustegevus.

Laienev Euroopa ja globaliseeruv maailm ei ole ainult võimukandjate kujundada, vaid peaks olema meie kõigi ühine südameasi.

Ida-Ida

Avatud Eesti Fondi Ida-Ida programmi eesmärk on Kesk- ja Ida-Euroopa maade organisatsioonide ja spetsialistide vahelise koostöö edendamine ja kogemuste vahetamine. Programm toetab praktilisi rahvusvahelisi algatusi, mille eesmärgiks on teadmiste ja kogemuste vahetamine.

Projektitaotlusi võetakse vastu ja vaadatakse läbi jooksvalt. Rohkem infot Avatud Eesti Fondi kodulehelt www.oef.org.ee

Liikumispuudega inimesed kavandavad proteste

Eesti Liikumispuudega Inimeste Liit (ELIL) kavandab protestiaktisioone, sest valitsusk koalitsioon taganes lubadusest leida järgmise aasta riigieelarvest raha toetuse tõstmiseks tööelastele puudega inimestele, teatas liidu juhatus.

Tulekul on seitsmes aasta, mil täiskasvanud sügava puudega inimese igakuine toetus püsib 640 kroonil, raske puudega 420 ja keskmise puudega 200 kroonil, seisab juhatuse teates. Küsitud tõus oleks toetusi kergitanud vastavalt 880, 578 ja 275 kroonile, mis kokku läheks maksma 61 miljonit krooni.

Puudest tingitud lisakulud abivahenditele, transpordile, ravimitele ja mitmetele tugiteenustele kasvavad pidevalt, kuid neist loobumine tähendaks loobumist tööst ja iseseisvast elust, ütles juhatus.

Puuetega inimeste osakaal elanikkonnast on ELILi teatel ligi 10%.

“Puuetega inimeste organisatsioonidel on hästi toimiv koostöövõrgustik, olen kindel, et me ei jää oma ettepanekuga välja tulla üksi,” ütles juhatuse liige Jüri Järve.

Aasta naiseks sai tantsujuht

Eesti Ettevõtlike Naiste Assotsiatsioon BPW Estonia kuulus oma 14. sünnipäeval novembris tänavuseks Aasta Naiseks tantsujuht Maie Orava.

Suvel Rakveres esimese Eesti meeste tantsupeo korraldanud Orav on naine, kelle pärast sõitis 2000 meest jalgpalli MM-i vaatamise asemel rahvuslikke tantse vihtuma.

Orav valiti laureaadiks ligi 20 kandidaadi seast. BPW Estonia ühendab rohkem kui 200 naist Eesti kuuteistkümnemes klubis.

Maailmapäev kutsus mõtlema Eesti rollile üleilmastuvas maailmas

Septembris toimus Tallinnas Tammsaare pargis Arengukoostöö Ümarlaua, Eesti Euroopa Liikumise ja Välisministeeriumi koostöona Maailmapäev, teavitamaks avalikkust arengukoostöö temaatikast ning tutvustamaks globaliseerumise Eestiga seotud aspekte.

Teist aastat korraldatud päeva raames külastas ligi 20 arengukoostööga tegeleva organisatsiooni (riiklikud institutsioonid ning kodanikeühendused Eestist ja Põhjamaadest) väljapanekuid peaaegu 10 000 inimest.

Avatud oli õiglase kaubanduse kohvik ning tutvuda sai

Päästeameti demonstreeritud katastroofiipiirkondades kasutatava välihaiglaga, jälgida oli võimalik ka mitmekesisest kultuuriprogrammi. Kampania “Kõik erinevad, kõik võrdsed” raames oli noortele avatud Elav raamatukogu.

Huvilised said jälgida ka diskussiooni teemal “Miks riigid erinevad erinevalt?” Välisministri, Riigikogu ja Euroopa Parlamendi saadikute ning Päästeameti ja kodanikeühenduste esindajate vahelise arutelu üheks tõdemuseks oli, et kuigi väike, on Eesti riik siiski majanduslikult juba piisavalt arenenud, et anda arenguabi.

Sellega näitame oma solidaarsust maailma vähemarenenud piirkondade ja sealsete inimestega ning anname hinnatud panuse ÜRO aastatuhande arengueesmärkide saavutamiseks.

Lisaks Maailmapäevale tutvustati arengukoostöö temaatikat ka ETV saates Välisilm, toimus 4 päevane filmiprogramm Kinomajas ja Eesti Päevalehe ning Maalehe vahel ilmus erileht Terve Ilm.

Alates oktoobrist reisib mööda Eestit fotonäitus “Usk Unistustesse”. Loe lähemalt: www.terveilm.net

Avanes laulupeolugude kogumise salv

MTÜ Kodanikukoolitus ning Laulu- ja Tantsupeo SA algatasid meenutuste kogumise Eesti suurima ja vanima kodanikualgatuse, laulu- ja tantsupidude kohta.

Korraldajad kutsuvad kõiki vabas vormis kirja panema oma laulu- või tantsupidude juhtumisi, olgu osaleja või pealtvaatajana: imelikke ja pidulikke, lõbusaid ja nukraid, isiklikke või vanemate-vanavanemate käest kuulduid.

Meenutusi kogutakse seoses järgmisel suvel toimuva

noorte laulu- ja tantsupeoga. “Iga talletatud lugu aitab kasvatada ilmapuud – hea ja kurja tundmise puud, tema vilju ja tähti, tema jõudu ja tulevikku,” ütleb ühendus oma teates.

Loole palutakse lisada kirjutaja või jutustaja nimi, vanus ja kontaktandmed, õpilaste puhul ka kooli nimi. Meenutusi oodatakse 1. veebruarini 2007 aadressil lood@kodanikukoolitus.ee või Kodanikukoolitus, Ilmarise 25-14, 11613 Tallinn. Parimad lugudest ilmuvad raamatus “Ilmapuu lävel”.

ELF: Läänemeri on muutumas solgiauguks

Eestimaa Looduse Fond (ELF) alustas operatsiooni “Päästerõngas”, juhtimaks tähelepanu, et Läänemeri on vähese veevahetuse ning suure ja tihedalt asustatud valgala tõttu väga reostunud.

Fondi teates öeldakse, et hetkel pole ei ELFi, Läänemere-äärsetel riikidel ega teadlastel lõplikke lahendusi Läänemere elu säilitamiseks, kuid samas nähakse, kuidas ka olemasolevate teadmiste ja koge-

muste põhjal koostatud ettepanekud valitsuste poolt toetust ei leia.

Eestis on nendeks näideteks pärssiv suhtumine õlifondi loomisesse, Saaremaa sadama miteteaduslik toimimine ja Saare maavanema ettepanek arvata Natura 2000 aladest välja laevateede ja sadamatele ette jäävad alad.

Muret teeb ka HELCOMi laevanduse töörühma otsustajate poolt antud luba reisilae-

vade reovee merrepumpamise jätkamiseks põhjendusega, et sellise reostuse osakaal on mujalt tulevaga võrreldes tühine ning reovee töötlemine ebamugav ja kallis.

Operatsiooniga liitumiseks kutsub ELF inimesi vabatahtlikeks, keda koolitatakse naftareostuse tagajärgedega võitlemiseks; samuti kogutakse annetusi ja toetusallkirju. Lähem teave www.elfond.ee.

Üliõpilased esitasid parlamenti pürgivatele erakondadele oma platvormi

Novembris 15-aastaseks saanud Eesti Üliõpilaskondade Liit võttis oma üldkogul vastu üliõpilaskondade platvormi järgmise aasta Riigikogu valimisteks.

Platvormis on loetletud samumud, mida tuleks tudengite hinnangul astuda, tagamaks ühiskonna, majanduse ja üliõpilaste ootustele ning vajadustele vastava kõrghariduse püsijäämine ja areng.

Platvormis teevad tudengid ettepaneku suurendada kõrghariduse rahastamist aastaks 2010 vähemalt 1,5% sisemajanduse kogutoodangust, võimaldamaks kõrghariduse kvaliteedi

parandamist ja ühtlustamist.

Samaks aastaks oodatakse õppemaksude kaotamist, tagamaks kõigile selleks suutelistele ja motiveeritutele ligipääs. Riiklikku rahastamist soovitakse tõsta tasemeni, mis kataks kõik kõrgkoolide poolt üliõpilase kohta tehtavad kulutused.

Samuti nõutakse sotsiaalse te garantiide süsteemi, et tudeng saaks täielikult õpingutele pühenduda. Süsteem peab koosnema põhitoetusest ja eluase-metoeetust, lisaks tuleb luua eraldiseisev ühekordne toetus vähekindlustatud üliõpilastele, seisab platvormis.

Veel soovitakse, et seadusandlus määratleks esmase vastutuse kõrghariduse kvaliteedi eest kõrgharidusinstituutsioonile ning riiklik akrediteerimissüsteem keskenduks hariduse kvaliteedi parandamisele, mitte kontrollimisele.

Lisaks soovitakse paremaid tingimusi puudega ja teistele erivajadustega üliõpilastele, lapsehoiusteemi noortele peredele, soodsamaid tegutsemistingimusi üliõpilasesindustele, erisoodustusmaksu kogumise lõpetamist kõrgharidusse tehtavatelt investeringutelt.

Seitse riiki tegid suvekoolis koostööprojekte

Augusti lõpus korraldas Peipsi Koostöö Keskus Eesti-Vene piirilal Värskas kolmanda piiriülese koostöö suvekooli vabaühenduste, kohalike omavalitsuste ja uurimisasutuste esindajatele Balti riikidest, Venemaalt, Ukrainast, Valgevenest ja Moldovast.

Suvekoolis räägiti piiriülese koostöö poliitikatest ja programmidest, rahastamisvõimalustest, koostöövõrgustikest, noorsootööst ja -vahetusprogrammidest jms. Esimene osa oli pühendatud eelkõige loengutele, teises tutvustasid organisatsioonid seniseid koostöökoogemusi.

Lisaks loengutele hõlmas suure osa suvekoolist praktiliste ülesannete lahendamine, gruppitööd, simulatsioonimäng ning õppereisid.

Õpitu järeleproovimiseks jagunesid osalejad vastavalt oma tegevusvaldkondadele ning huvidele gruppidesse, et valmistada ette tulevaste koostööprojektide kavandid, mida lõpupäeval ka teistele tutvustati. Projektikavandid olid seotud noorte osaluse suurendamisega poliitikate kujundamise

Septembris pidas Peipsi Koostöö Keskus ka oma 12. sünnipäeva. Et keskuse uus kontor asub Tartu botaanikaia naabruses, kutsuti sõbrad ja koostööpartnerid sinna taimi, muusikat ja suupisteid nautima. Fotol lahendavad loodusajakirjanik Toomas Jüriado, ERM-i teadur Virve Tuubel, Peipsi CTC endine vabatahtlik Joshua Newton, veemajandusekspert Aija Kosk ning Tartu Teaduspargi direktor Sven Illing Peipsi-teemalist viktoriini.

protsessis, piiriüleste veekogude majandamisega ning kohalike omavalitsuste, äriühingute ning mittetulundusühingute vahelise koostöö parandamisega IT arendamise kaudu.

Tagasisidelehtedelt võis lugeda, et suvekoolis osalenud jäid toimunuga väga rahule. Et koostöö ja uued tutvused jäid püsima ka ürituse lõppedes, näitas suvekoolis osalenud eestlaste kokkusaamine septembri

lõpus, koos külastati muuhulgas Paunvere väljanäitust.

Piiriülese koostöö suvekooli läbiviimist toetasid Eesti Vabariigi Riigikantselei, Euroopa Liidu Sekretariaat, Avatud Eesti Fond, Hasartmängumaksu Nõukogu ning projekt BEN, mida kaasfinantseerib EL Läänemeremaade Interreg III B programm.

Eiilika Mölder, Kristina Kurm
Peipsi Koostöö Keskus

EMSLi uued liikmed

Tegusad Eesti Noored
2002. aastal asutatud TEN edendab noorte ühiskonnateadlikkust, korraldades simulatsioone, mille läbi õpitakse demokraatlike instituutsioonide (parlament, kohalik volikogu jt) toimimist; samuti ergutatakse osalejaid endi pakutud lahendusi probleemidele ellu viima. Loe lähemalt www.ten.ee.

Eesti Väitlusselts

Tunamullu EMSLi "Aasta tegija" tiitli võitnud Väitlusseltsi eesmärgiks on juurutada mõtteviisi, et ühiskondlikus dialoogis saab määravaks tugevam argument – selleks pakutakse kõnekunsti-, esinemis-, retoorika jt. koolitusi, korraldatakse väitlusturniire ja teisi üritusi. 1994. aasta loodud ühenduse tegevusse on kaasaatud üle 600 õpilase, tudengi ja pedagoogi üle Eesti. Loe lähemalt www.debate.ee.

Eesti Noorteühenduste Liit

48 Eesti noorteorganisatsiooni ja nende läbi u. 190 000 noort esindav ENL on loodud noorteühenduste koostöö ning noorte ühiskonna-aktiivsuse edendamiseks. 2002. aastal loodud ENL osaleb aktiivselt Eesti noortepoliitika kujundamises (saavutusteks näiteks noorsootöö seaduse muutmise ettepanekud ning noorteühenduste rahastamise suurendamine), korraldab rahvusvahelist noortepäeva, koolitusi ja ümarlaudu, annab välja noorsootöö infolehte jms. Loe lähemalt www.enl.ee.

Tule kaasa!

EMSLi liikmeteks on Eesti tegusaimad avalikke huve esindavad vabaühendused. Kui ka su organisatsioonil on huvi sellesse seltskonda kuuluda ning koos meiega Eesti kodanikuühiskonna ja -ühenduste arendamiseks tegutseda, võta ühendust info@ngo.ee või telefonil 630 9630!

EMSLi 8. suvekool "Kuidas teenida tulu?" 8.-9. septembrini Jänedal

Seekordse suvekooli toimumiskohaks oli Jänedal Musta Täku Talli maavillane lakapealne, kus parajasti kõneleb avalike teenuste üleandmisest Tanel Oppi Sisekaitseakadeemiast.

"Kodanikukoolituse" Külli Volmer on esimese julgena napsanud koolitaja Aivar Halleri peost tühja õhupalli, mida täis puhudes demonstreeriti, kuidas heast ideest soovitud tulemuseni jõuda.

Vabahariduslik koolitaja Uku Visnapuu alustas motivatsiooni-treeningut sellega, et näitas grupile pilti kirjaga "Kilplased". Grupp vaatas skeptiliselt.

Fotod: Alari Rammo

Oma tervituses rääkis EMSLi nõukogu esimees Lagle Perek mulluses suvekoolis osalenud Valgevene kodanikuaktivistidest Enirast (ekraani keskel) ja Nickist, kes tänava suvel oma kodumaal vangimõisteti. Süüteks osalemine kodanikuühenduse tegevuses – ka see on veel võimalik Euroopas aastal 2006.

Toimetajad: Urmo Kübar | urmo@ngo.ee, Alari Rammo | alari@ngo.ee
Kujundaja: Külli Reinup | kyllir@hot.ee **Trükkikoda:** Erkotrükk | info@erkotrykk.ee

Adressaat:

ISSN 1736-3837

**Eesti Mittetulusühingute ja
Sihtasutuste Liit**
Pikk 11, 10123 Tallinn
Tel 630 9630
Faks 630 9632
E-post: info@ngo.ee

